

АНОТАЦІЯ

Вороненкова Т.О. Формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. – Кваліфікаційні наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», Слов'янськ, 2021.

Дисертаційну роботу присвячено проблемі формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічну технологію формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу, що складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків (цільового, теоретичного, організаційно-змістовного та діагностико-результативного), ґрунтується на методологічних підходах (системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, гуманістичний, культурологічний), принципах (загальнодидактичних: системності, наочності, доступності, наступності та перспективності, креативності, інтегративності, комунікативності, науковості, практичної спрямованості; специфічні: відкритості, варіативності, емоційності, неперервності, принцип історико-культурологічного контексту, принцип музичного сприймання, принцип демонстраційно-ілюстративний) і педагогічних умовах (формування у майбутніх учителів музичного мистецтва ціннісного ставлення до комунікації як засобу педагогічної праці; використання інтерактивних технологій (web-квести, тренінги, бінарні заняття, самостійна робота,

виховні години тощо), спрямованих на вдосконалення комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва; оновлення форм і методів освітнього процесу для підвищення ефективності формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва) та забезпечує підвищення рівня сформованості комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу;

- *визначено* критерії й показники (мотиваційно-ціннісний: наявність у здобувачів мотивації до опанування професійними та комунікативними вміннями, знаннями та навичками, розвиток інтересу до іншомовного спілкування, до вивчення культури і мистецтва; усвідомлення цінності володіння комунікативною компетентністю; когнітивний: здатність здобувачів до спілкування з іншими здобувачами освіти, викладачами, видатними діячами мистецтва; діяльнісно-комунікативний: здатність застосовувати мовленнєві структури, прийоми, лексичні одинці, граматичний матеріал, необхідний для прийняття рішень й виконання завдань у конкретних комунікативних ситуаціях) і схарактеризовано три рівні (високий, середній, низький) сформованості комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва;

- *удосконалено* діагностувальну базу для визначення рівнів сформованості комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу;

- *уточнено* понятійний апарат дослідження, зокрема поняття «комунікація», «комунікативна компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід»;

- *подальшого розвитку набули* форми, методи й засоби формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження,

розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва»** здійснено теоретичний аналіз наукових досліджень визначення сутності й характеристики понять «комунікація» та «комунікативна компетентність» та на основі цього уточнено поняття «комунікація» як складний специфічний процес взаємодії та взаємозв'язку індивідів, взаємообміну необхідною інформацією задля вдалого та результативного виконання професійних обов'язків; вміння сприймати інформацію, як вербально та невербально; під поняттям «комунікативна компетентність» ми розуміємо здатність здобувачів творчо самовиражатися у сфері професійного спілкування (науково-практичні конференції, конкурси, семінари тощо), вирішувати комунікативні задачі, використовуючи набуті комунікативні уміння, знання та навички, необхідні для встановлення, підтримки, налагоджування спілкування з колегами, учнями та їхніми батьками та третє поняття «комунікативна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва» розглядаємо, як володіння складними комунікативними уміннями та навичками, що ґрунтуються на знаннях музичної культури, звичаїв, традицій України та іншомовних країн, використання мовних кліше, необхідних для професійного та повсякденного спілкування; вміння використовувати музичний слух для формування техніки мовлення (темп, ритм, тембр тощо).

Також розглянуто формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як актуальну педагогічну проблему; окреслено показники, критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-комунікативний) та рівні сформованості (високий, низький, середній) комунікативної компетентності у здобувачів коледжів мистецтв.

Результати діагностики рівнів сформованості комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва на початку констатувального експерименту продемонстрували такі результати: за

мотиваційно-ціннісним критерієм переважають середні та низькі показники сформованості; за когнітивним – домінують середні показники рівня сформованості комунікативної компетентності, а високі виявлені у незначній кількості; за діяльнісно-комунікативним критерієм переважають середні показники.

У другому розділі – **«Обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка педагогічної технології формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу»** - розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічну технологію підвищення ефективності формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу; упроваджено у практику навчання у коледжах мистецтв педагогічну технологію формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Доведено ефективність запропонованої педагогічної технології формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва при упровадженні їх у процес вивчення дисциплін гуманітарного циклу здобувачами коледжів мистецтв.

Технологія формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва інтерпретована як сукупність чотирьох взаємопов'язаних блоків: у *цільовому блоці* розкрито мету та завдання нашої педагогічної технології; у *теоретичному блоці* окреслені основні методологічні підходи (системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, гуманістичний, культурологічний) та принципи (загально дидактичні та специфічні); у *організаційно-змістовному блоці* представлено форми (практичні заняття, бінарні заняття, конкурси), методи (інтерактивні технології навчання (web-квести, тренінги, конкурси, бінарні заняття, «Мозковий штурм», «Ділова гра», «Мікрофон» та ін.) та засоби (розроблений спецкурс «Іноземна мова та музика в освітньому процесі у

зкладах фахової передвищої освіти», спрямований на практичну, індивідуальну та самостійну роботу здобувачів); у межах даного блоку розроблено педагогічні умови задля реалізації впроваджуваної педагогічної технології (формування у майбутніх учителів музичного мистецтва ціннісного ставлення до комунікації як засобу педагогічної праці; використання інтерактивних технологій (web-квести, тренінги, бінарні заняття, виховні години тощо), спрямованих на вдосконалення комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; оновлення форм і методів освітнього процесу для підвищення ефективності формування комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва). У *діагностично-результативному блоці* педагогічної технології окреслено аналіз динаміки стану сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Результатом упровадження розробленої педагогічної технології є організація освітнього простору, у якому здобувачі знайшли свій шлях у формуванні комунікативної компетентності, що сприяло підвищенню потреби та мотивації до розвитку та вдосконалення комунікативних умінь, знань та навичок, здатність до самореалізації, самовдосконалення та самоаналізу необхідних для успішної роботи майбутнього фахівця.

Експериментально перевірено ефективність розробленої педагогічної технології формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Для визначення достовірності розходжень усі отримані дані були оброблені нами методом математичної статистики, а саме за допомогою кутового перетворення Фішера. Використання параметричного критерію φ - Фішера дозволило нам оцінити достовірність різниці на початку й у кінці експерименту між відсотковими частками обох вибірок. Аналіз результатів підсумкового діагностування показав позитивну динаміку за усіма показниками: зменшення низького рівня, зростання середнього та високого рівнів, так: підвищення мотивації щодо формування комунікативної

компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва експериментальної групи на контрольному етапі педагогічного експерименту засвідчив підвищення частки здобувачів, які досягли середнього й високого рівнів сформованості; розуміння необхідності вдосконалювати володіння комунікативною компетентністю; стійким переконанням у значущості комунікативної компетентності для майбутнього вчителя музичного мистецтва за мотиваційно-ціннісним критерієм високий та середній рівень у респондентів експериментальної групи збільшився на 6,6%, а низький – зменшився на 11,9%; позитивна динаміка щодо якості знань, умінь, навичок у сфері комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва за когнітивним критерієм – високий рівень збільшився на 8,5 %, середній – на 2,3%, а низький зменшився на 6,2% відповідно; збільшення розвитку комунікативної компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва; набуття навичок та умінь оволодіння лексичним та граматичним матеріалом, уміння будувати власні висловлювання відповідно до мовних кліше, проявляти ініціативу та підтримувати розмову у різних комунікативних ситуаціях, спрямованих на професійну діяльність за діяльнісно-комунікативним критерієм – високий рівень у респондентів експериментальної групи збільшився на 9%, середній – на 3%, а низький рівень зменшився на 12%. Перевірка отриманих результатів методом статистичних гіпотез (критерій Фішера) підтвердила ефективність розробленої педагогічної технології формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу.

Ключові слова: комунікація, компетенція, комунікативна компетентність, комунікативна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва, компетентнісний підхід, педагогічна технологія, педагогічні умови, парадигма, гуманітарні дисципліни.

Список публікацій за темою дисертаційної роботи

Статті в наукових фахових виданнях України:

- 1. Вороненкова Т.О.** Формування комунікативної компетентності у студентів коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Випуск LXXXIV. Том 1. Херсон, 2018. С.87-91.
- 2. Вороненкова Т.О.** Комунікація як головний компонент комунікативної компетентності в майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Випуск 9. Том 1. Одеса, 2019. С.73-77.
- 3. Вороненкова Т.О.** Критерії стану сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. *Збірник наукових праць «Гуманізація навчально-виховного процесу»* № 5 (97), Харків: ТОВ «Видавництво НТМТ», 2019. С.76-90.
- 4. Вороненкова Т.О.** Педагогічна технологія формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу. *Фаховий журнал «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи»* № 80, 2020. Т.1.С.66-69.

Статті в зарубіжному науковому виданні

- 5. Voronenkova T.O., Omelchenko S.O** Implementation of pedagogical technology in the educational process of educational institution. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, Lublin, №8 (36), 2020. P.16-21.

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій

- 6. Voronenkova T.O., Omelchenko S.O.** Methodological approaches to forming professional mobility of future pedagogues: collective monograph “*Advanced trends of the modern development of psychology and pedagogy in European countries*”. Baia Mare, Romania 2019. P.82-96.

7. Вороненкова Т.О. Розвиток комунікативної компетентності у студентів коледжів мистецтв у процесі вивчення іноземної мови. *International Multidisciplinary Conference «Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland»* Stalowa Wola, Republic of Poland, 20-21 July 2018/ Volume 6. Stalowa Wola: Izdewniesciba “Baltija Publishing”, 2018. С.156-159.

8. Вороненкова Т.О. Традиційні методи та інноваційні тенденції на заняттях з іноземної мови. Міжнародна науково-практична конференція *«Психологія та педагогіка: сучасні методика та інновації, досвід практичного застосування»* 26-27 жовтня 2018 р, Львів. С.12-15.

9. Вороненкова Т.О. Теоретичні проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *International scientific and Practical Conference Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage*, Baia Mare, Romania 2018. P. 32-35.

10. Вороненкова Т.О. Парадигма у контексті комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *«Проблеми технологічної та професійної освіти в контексті нової української школи»* Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих вчених *«Перспективні напрямки сучасної науки і освіти»*. м.Слов'янськ, 23-24 травня 2018 р. С. 55-57.

11. Вороненкова Т.О. Розвиток комунікативної компетентності на позаурочних заходах. Міжнародна науково-практична конференція *«Проблеми професійного розвитку вчителя у контексті оновлених освітніх стандартів»*, секція Перспективи розвитку освітньої галузі *«Технології»* у відкритому освітньому просторі Нової української школи. м.Слов'янськ, 20 травня 2020р. С.71-76.

12. Вороненкова Т.О. Мотиваційно-ціннісний критерій оцінки стану сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Міжнародна науково-практична конференція *«Педагогіка і*

психологія сьогодення: теорія та практика», 17-18 січня 2020 р., м. Одеса. С.63-67.

13. Вороненкова Т.О. Когнітивний критерій оцінки стану сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Міжнародна науково-практична конференція *«Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі»*, Київ, 4- 5 вересня 2020 р. С.19-22.

14. Вороненкова Т.О. Діяльнісно-комунікативний критерій оцінки сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Науково-практична конференція *«Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії»*, м. Харків, 11–12 вересня 2020 р, с.33-38.

15. Вороненкова Т.О. Характеристика педагогічної технології формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Міжнародна науково-практична конференція *«Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології»*, м.Запоріжжя, 5-6 лютого 2021. С.10-14.

ABSTRACT

Voronenkova T.O. Forming Communicative Competence of Future Teachers of Musical Art in the Process of Studying the Disciplines of the Humanities Cycle. – Qualifying scientific work printed as manuscript.

The thesis for the scientific degree of Doctor of Philosophy on branch of knowledge 01 Education / Pedagogy on specialty 015 – Professional Education (according to specializations). – State Higher Educational Institution «Donbas State Pedagogical University», Slavyansk, 2021.

The thesis analyzes the problem of forming communicative competence of future teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanities cycle.

The scientific novelty of the thesis research is in the following:

- for the first time the pedagogical technology of forming communicative competence of future music art teachers in the process of studying the disciplines of the humanities cycle consisting of four interrelated blocks (targeted, theoretical, organizational-content and diagnostic-effective) was developed, based on methodological approaches (systematic, competence, activity, personal-orientated, humanistic) principles (general-didactic: systemacity, clarity, accessibility, succession and prospects, creativity, integrativeness, communication, scientificity, practical orientation; specific: openness, variability, emotionality, continuity, principle of historical-cultural context, principle of musical perception, principle of demonstrative and illustrative) and pedagogical conditions (forming of valuable attitude to communication of future music teachers as a means of pedagogical work; use of interactive technologies (web-quests, trainings, binary classes, independent work, educational hours, etc.) aimed at improving communication competence in future teachers of musical art; and updating of educational process to increase the effectiveness of the formation of communicative competence of future teachers of musical art) and ensures an increase in the level of communication competence of

future teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanities cycle;

- it is determined the criteria and indicators (motivational and value: the presence of applicants motivation to master professional and communicative skills, knowledge and skills, development of interest in foreign communication, to the study of culture and art; awareness of the value of possession of communicative competence; cognitive: ability of applicants to communicate and other students of education, teachers, prominent figures of art; activity-communicative: ability to apply speech structures, techniques, vocabulary, grammar necessary for decision-making and tasks in specific communicative situations) and characterized three levels (high, medium, low) of communication competence in future music art teachers;

- it is improved the diagnostic base for determining the levels of formation of communicative competence of future music art teachers in the process of studying the disciplines of the humanities cycle;

- it is clarified the conceptual apparatus of the research, in particular, the notions of «communication», «communicative competence», «competence», «competent approach»;

- further development acquired forms, methods and means of forming communicative competence in future teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanities cycle.

The Introduction substantiates the relevance and expediency of the chosen topic, formulated the object, subject, purpose, objectives, and research methods, revealed the scientific new, practical significance of the work, and provides information about the testing and implementation of the results.

In the first chapter «Theoretical principles of forming of communicative competence of future teachers of musical art» theoretical analysis of scientific researches on determining the essence and characteristics of the concepts «communication» and «communicative competence» was carried out, and on the basis of this it is determined the essence of the concepts of «communication» as a

complex specific process of interaction and interconnection of individuals, the exchange of necessary information for the successful and effective implementation of professional duties; ability to perceive information as verbal and non-verbal; by the concept of «communicative competence», we understand the ability of applicants to express themselves creatively in the field of professional communication (scientific and practical conferences, competitions, seminars, etc.), to solve communication problems using the acquired communication skills, knowledge and skills necessary for establishing, maintaining, establishing communication with colleagues, students and their parents and the term communicative competence of future teachers of musical art we consider how to possess complex communicative skills and skills based on knowledge of music culture, customs and traditions of Ukraine and foreign countries, the use of language clichés necessary for professional and everyday communication; ability to use musical hearing to form speech techniques (pace, rhythm, timbre, etc.).

The forming of communicative competence of future teachers of musical art as an urgent pedagogical problem is also considered; the indicators, criteria (motivational-value, cognitive, activity-communicative) and levels of forming (high, low, medium) communicative competence of students of colleges of arts are outlined.

The results of the diagnosis of levels of communication competence in future music art teachers at the beginning of the stated experiment demonstrated the following: according to the motivational and value criterion, medium and low indicators of forming prevail; cognitive – dominated by average levels of communication competence, and highs found in insignificant quantities; by active and communicative criterion dominated by averages.

In the second chapter – «Substantiation, development and experimental testing of pedagogical technology of forming of communicative competence of future teachers of musical art in the process of studying disciplines of the humanities cycle» - developed and theoretically substantiated pedagogical technology to increase the effectiveness of the formation of communicative competence of future

teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanities cycle; the pedagogical technology of formation of communicative competence of future music art teachers in the process of studying the disciplines of the humanities cycle was introduced into the practice of studying in colleges of the arts. The effectiveness of the proposed pedagogical technology of formation of communicative competence in future teachers of musical art in their implementation in the process of studying the disciplines of the humanitarian cycle by students of arts colleges has been proved.

The technology of forming of communicative competence of future teachers of musical art is interpreted as a set of four interrelated blocks: the purpose and objectives of our pedagogical technology are revealed in the targeted block; the theoretical block outlines the main methodological approaches (systematic, competence, activity, personal-orientated, humanistic, cultural) and principles (general-didactic and specific); the organizational and content block presents forms (practical classes, binary classes, competitions), methods (interactive learning technologies (web-quests, trainings, competitions, binary classes, «Brainstorming», «Business Game», «Microphone», etc.) and means (developed special course «Foreign language and music in institutions of professional pre-higher education», aimed at practical, individual and independent work of applicants); within this block, pedagogical conditions have been developed for the implementation of the conducted pedagogical technology (the formation of valuable attitude to communication of future teachers of musical art as a means of pedagogical work; the use of interactive technologies (web-quests, trainings, binary classes, educational hours, etc.) aimed at improving communication competence of future teachers of musical art; implementation of interaction between the teacher and the applicant by combining different forms and methods of the educational process to increase the effectiveness of the formation of communicative competence in future teachers of musical art). The diagnostic and effective block of pedagogical technology outlines the analysis of the dynamics of the state of communication competence of future teachers of musical art.

The result of the introduction of the developed pedagogical technology is the organization of educational space, in which the applicants found their way in the forming of communicative competence, which contributed to the increase of the need and motivation for the development and improvement of communication skills, knowledge and skills, the ability to self-realize, self-improvement and introspectivity necessary for the successful work of the future specialist.

The effectiveness of the developed pedagogical technology for the forming of communicative competence of future music teachers in the process of studying the disciplines of the humanities cycle has been tested. To determine the reliability of the diversities, all the data obtained by us were processed by mathematical statistics, namely using the angular Fisher transformation. The use of the Fischer paralytic criterion allowed us to evaluate the accuracy of the difference at the beginning and end of the experiment between the percentages of both sample. Analysis of the results of the final diagnosis showed positive dynamics in all indicators: low level decrease, growth of middle and high levels, so: increasing motivation for the formation of communicative competence of future teachers of musical art of the experimental group at the control stage of the pedagogical experiment showed an increase in the share of applicants who have reached medium and high levels of formation; understanding the need to improve the possession of communicative competence; strong conviction of the importance of communicative competence for the future music art teacher according to motivational and value criterion, the high and average level of respondents of the experimental group increased by 6.6%, and low – decreased by 11.9%; positive dynamics regarding the quality of knowledge, skills in the field of communicative competence of future music art teachers according to cognitive criterion, the high level increased by 8.5%, the average level – by 2.3%, and the low level decreased by 6.2%, respectively; increasing the development of communicative competence among future music art teachers; acquiring skills and skills in mastering lexical and grammatical material, the ability to build your own statements in accordance with language clichés, take initiative and maintain conversation in various communicative situations aimed at professional

activities according to the active-communicative criterion, the high level of respondents of the experimental group increased by 9%, the average – by 3%, and the low level decreased by 12%. Verification of the results by statistical hypotheses (Fisher criterion) confirmed the effectiveness of the developed pedagogical technology of formation of communicative competence of future teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanities cycle.

Key words: communication, competence, communicative competence, competence approach, communicative competence of future teachers of art, pedagogical technology, pedagogical conditions, paradigm, humanitarian disciplines.

List of Scientific Works of the Applicant

Articles in the Professional Scientific Publications of Ukraine

1. Voronenkova T.O. (2018) Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti u studentiv koledzhiv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin [Forming of communicative competence of college students in the process of studying humanities] *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky» - Collection of scientific works "Pedagogical Sciences". LXXXIV.Vol.1.* Kherson. 87-91 [in Ukrainian].

2. Voronenkova T.O. (2019) Komunikatsiia yak holovnyi komponent komunikatyvnoi kompetentnosti v maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva. [Communication as the main component of communicative competence in future teachers of musical art]. *Naukovyi zhurnal «Innovatsiina pedahohika» - Scientific journal "Innovative Pedagogy".* Issue 9. Vol.1. Odesa. 73-77 [in Ukrainian].

3. Voronenkova T.O. (2019) Kryterii stanu sformovanosti komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vyvchennia dystsyplin humanitarnoho tsykladu [Criteria of the state of communication competence of future teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanitarian cycle]. *Zbirnyk naukovykh prats «Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu» - Collection of scientific works «Humanization of*

educational process» 5 (97), Kharkiv: TOV «Vydavnytstvo NTMT». 76-90 [in Ukrainian].

4. Voronenkova T.O. (2020) Pedahohichna tekhnolohiia formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vyvchennia dystsyplin humanitarnoho tsykladu [Pedagogical technology of formation of communicative competence of future teachers of musical art in the process of studying the disciplines of the humanitarian cycle]. *Fakhovyi zhurnal «Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy»* - Professional journal "Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects" 80, 2020. Vol.1.Kyiv. 66-69 [in Ukrainian].

Articles in the Foreign Scientific Publication

5. Voronenkova T.O., Omelchenko S.O. (2020) Implementation of pedagogical technology in the educational process of educational institution. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, Lublin, 8 (36).16-21 [in English].

Articles in Other Publications, Conference Materials

6. Voronenkova T.O. (2018) Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti u studentiv koledzhiv mystetstv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy [Development of communicative competence of students of colleges of art in the process of studying foreign language]. International Multidisciplinary Conference «*Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland*» Stalowa Wola, Republic of Poland, 20-21 July 2018/ Volume 6. Stalowa Wola: Izdevnieciba "Baltija Publishing".156-159 [in Ukrainian].

7. Voronenkova T.O. (2018) Tradytsiini metody ta innovatsiini tendentsii na zaniattiakh z inozemnoi movy [Traditional methods and innovations at foreign language lessons]. *Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia «Psykhologhiia ta pedahohika: suchasni metodyky ta innovatsii, dosvid praktychnoho zastosuvannia»* - International Scientific and Practical Conference "Psychology and

Pedagogics: Modern Methods and Innovations, Experience of Practical Use". October 26-27, Lviv.12-15 [in Ukrainian].

8. Voronenkova T.O. (2018) Teoretychni problemy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Theoretical problems of forming communicative competence of future teachers of musical art]. *International scientific and Practical Conference Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage*, Baia Mare, Romania. 32-35 [in Ukrainian].

9. Voronenkova T.O. (2018) Paradyhma u konteksti komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Paradigm in the context of the communicative competence of future teachers of musical art]. «*Problemy tekhnolohichnoi ta profesiinnoi osvity v konteksti novoi ukrainskoi shkoly*» *Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia studentiv i molodykh vchenykh «Perspektyvni napriamky suchasnoi nauky i osvity» - «Problems of technological and professional education in the context of a new Ukrainian school» All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Students and Young Scientists «Perspective Directions of Contemporary Science and Education*». May 23-24, Sloviansk. 55-57 [in Ukrainian].

10. Voronenkova T.O., Omelchenko S.O. (2019) Methodological approaches to forming professional mobility of future pedagoges: collective monograph “*Advanced trends of the modern development of psychology and pedagogy in European countries*”. Baia Mare, Romania. 82-96 [in English].

11. Voronenkova T.O. (2020) Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti na pozaurochnykh zakhodakh [Development of communicative competence on extracurricular events]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Problemy profesiinoho rozvytku vchytelia u konteksti onovlenykh osvitnikh standartiv», sektsiia Perspektyvy rozvytku osvitnoi haluzi «Tekhnolohii» u vidkrytomu osvitnomu prostori Novoi ukrainskoi shkoly - International scientific and practical conference "Problems of professional development of a teacher in the context of updated educational standards", a section of the prospect of development of the educational*

industry "Technology" in an open educational space of a new Ukrainian school. Sloviansk, May 20. 71-76 [in Ukrainian].

12. Voronenkova T.O. (2020) Motyvatsiino-tsinnisnyi kryterii otsinky stanu sformovanosti komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Motivational and value criterion for assessing the state of formation of communicative competence of future teachers of musical art]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Pedahohika i psykholohiia sohodennia: teoriia ta praktyka» - International Scientific and Practical Conference «Pedagogy and Psychology of Present: Theory and Practice»*, January 19-20. Odesa. 63-67 [in Ukrainian].

13. Voronenkova T.O. (2020) Kohnityvnyi kryterii otsinky stanu sformovanosti komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Cognitive criterion for assessing the state of the formation of communicative competence of future teachers of musical art]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Stan ta perspektyvy rozvytku pedahohiky ta psykholohii v Ukraini ta sviti» - International Scientific and Practical Conference «Status and Prospects for Development of Pedagogy and Psychology in Ukraine and World»*, September 4-5. Kyiv. 19-22 [in Ukrainian].

14. Voronenkova T.O. (2020) Diialnisno-komunikatyvnyi kryterii otsinky sformovanosti komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Activity and communicative criterion for assessing the formation of communicative competence of future teachers of musical art]. *Naukovo-praktychna konferentsiia «Aktualni pytannia pedahohiky ta psykholohii: naukovi dyskusii» - Scientific and Practical Conference «Actual Issues of Pedagogy and Psychology: Scientific Discussions»*, September 11-12. Kharkiv. 33-38 [in Ukrainian].

15. Voronenkova T.O. (2021) Kharakterystyka pedahohichnoi tekhnolohii formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Characteristics of pedagogical technology Formation of communicative competence of future teachers of musical art]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Innovatsiini naukovi doslidzhennia u haluzi*

pedahohiky ta psykholohii» - International Scientific and Practical Conference «Innovative Research in Pedagogy and Psychology», February 5-6, Zaporizhzhia.10-14 [in Ukrainian].